

Community Availability to Health and Safe Food with a Professional Ethics Approach

ARTICLE INFO

Article Type

Analytical Review

Authors

Zahra Esfandiari¹,
Mehrnoosh Shirdeli²,
Gholamreza Askari^{3*}

How to cite this article

Zahra Esfandiari, Mehrnoosh Shirdeli, Gholamreza Askari, Community Availability to Health and Safe Food with a Professional Ethics Approach, *Journal of Quran and Medicine*. 2021; 6(1): 54-60.

1. Assistant Professor, Food Security Research Center, Department of Food Science and Technology, School of Nutrition and Food Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

2. Instructor, Food Security Research Center, Department of Food Science and Technology, School of Nutrition and Food Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

3. Associate Professor, Food Security Research Center, Department of Community Nutrition, School of Nutrition and Food Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran (Corresponding Author).

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: askari@mui.ac.ir

ABSTRACT

In a healthy society, acting according to conscience is considered a basic and necessary as well as opportunism and disregard to moral principles are rejected. Implementation of ethical principles especially in the type of profession is considered in different organizations. Professional ethics examines the behavior of employees in organizations during their professional activity and has been considered in various sciences and fields. The establishment of professional ethics is defined in the Ministry of Health and Medical Education through strategic plan of "Medical Ethics of Islamic Republic of Iran". "Medical Ethics" is issued to all medical universities in Iran for its implementation. One of the executive bodies in the Ministry of Health and Medical Education in order to provide health and safe food is Food and Drug Administration and their corresponding deputies in all universities of medical sciences in Iran. In the strategic plan of Medical Ethics, the observance of eight principles with the titles of "respect for the dignity of clients", "profitability", "non-harm", "justice", "empathy", "job excellence", "honesty" and "cooperation" has been mentioned. As it is mentioned in the Holy Quran that those who are on the way of serving the people and are in contact with them, deserve to follow the life of the Messenger of God and the Innocent Imams in terms of behavior, deeds, movements and residences. The definition of eight principles of Medical Ethics is designed with the behavior of the Messenger of God and Innocent Imams. In connection with the achievement of health and safe food, responsibility for the rights of individuals, optimization of production methods and presentation of quality food products, no harm to the health of food consumers, fair action, respectful and compassionate behavior, application of up-to-date knowledge and promotion of job skills, correct judgment, honesty and cooperation is important to provide health services. As a result, the employees have observed the ethical principles during the work activities to improve and assure the health of food. In other hands, it is facilitated the availability of consumers to health and safe food.

Keywords: Professional Ethics, Medical Ethics Strategic Plan, Food and Drug Administration, Healthy, Healthy and Safe Food

Article History

Received: 2021/01/15

Accepted: 2021/03/10

ePublished: 2021/06/19

دستیابی جامعه به غذای سالم و ایمن با رویکرد

اخلاق حرفه‌ای

زهرا اسفندیاری^۱

استادیار، مرکز تحقیقات امنیت غذایی، گروه علوم و صنایع غذایی، دانشکده تغذیه و علوم غذایی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

مهرنوش شیردلی^۲

مربی، مرکز تحقیقات امنیت غذایی، گروه علوم و صنایع غذایی، دانشکده تغذیه و علوم غذایی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

غلامرضا عسکری^{۳*}

دانشیار، مرکز تحقیقات امنیت غذایی، گروه تغذیه جامعه، دانشکده تغذیه و علوم غذایی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول).

چکیده

در جامعه سالم عمل کردن طبق وجدان، یک امر اساسی و لازم تلقی گشته و فرصت طلبی و عدم در نظر گرفتن اصول اخلاقی مردود است. پیاده‌سازی اصول اخلاقی بویژه از نوع حرفه‌ای در سازمان‌های مختلف مد نظر است. اخلاق حرفه‌ای به بررسی رفتار کارکنان در سازمان‌ها در هنگام فعالیت شغلی می‌پردازد و در علوم و حوزه‌های مختلف مورد توجه قرار گرفته است. جهت یکسان‌سازی نحوه استقرار اخلاق حرفه‌ای در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، برنامه راهبردی اخلاق پزشکی جمهوری اسلامی ایران تدوین شده است و جهت اجرا به کلیه دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور ابلاغ شده است. یکی از بازوهای اجرایی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در خصوص ارایه غذای سالم، بهداشتی و ایمن، سازمان غذا و دارو و معاونت‌های متناظر تحت پوشش در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور می‌باشد. در برنامه راهبردی ابلاغ شده با موضوع اخلاق، به رعایت هشت اصل با عناوین احترام به کرامت مراجعین، سود رسانی، ضرر نرساندن، عدالت، همدلی، تعالی شغلی، درستکاری و همکاری اشاره شده است که اجرای آن را در اخلاق حرفه‌ای ضروری دانسته است. چنانچه در قرآن مجید ذکر شده است که کسانی که در راه خدمت به مردم هستند و با آنان در ارتباط و مراوده می‌باشند سزاوار است از نظر رفتار، کردار، حرکات و سکنات به زندگی رسول خدا (ص) و معصومین (ع) اقتدا کرده تا هم‌خشنودی خداوند را جلب و هم‌رضایتمندی مردم را فراهم آورند. مبنای هشت اصل ذکر شده براساس رفتار و سلوک رسول خدا (ص) و معصومین (ع) طراحی شده است. در ارتباط با دستیابی جامعه به غذای سالم و ایمن، مسئولیت‌پذیری در برابر حقوق افراد، بهینه‌سازی روش‌های تولید و ارایه محصولات غذایی با کیفیت، عدم آسیب‌رسانی به سلامتی مصرف‌کنندگان مواد غذایی، عملکرد منصفانه و عادلانه، رفتار توأم با احترام و شفقت، به‌روزرسانی فعالانه و کاربرد دانش روز و ارتقای مهارت شغلی، قضاوت صحیح و درستکاری و همکاری لازم جهت بهینه‌سازی

ارائه خدمات سلامت با توجه به اصول اخلاقی اهمیت می‌یابد. در نتیجه رعایت اصول اخلاقی توسط کارکنان در زمان فعالیت کاری شرایطی را ایجاد می‌کند که سلامت جامعه ارتقا یافته و تضمین شود و از طرفی دیگر دسترسی به غذای سالم، بهداشتی و ایمن تسهیل گردد.

کلمات کلیدی: اخلاق حرفه‌ای، برنامه راهبردی اخلاق پزشکی، سازمان غذا و دارو، غذای سالم، بهداشتی و ایمن

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۰

*نویسنده مسئول: askari@mui.ac.ir

مقدمه

در حال حاضر بشریت در اندیشه بازگشت به عقلانیت و اخلاق می‌باشد و بنظر می‌رسد پس از گذر از دوران‌های متعدد، این رویکرد عقلانی و اخلاقی است که گره‌گشای مشکلات اوست. از این جهت می‌توان اخلاق را کانون و مرکز تحولات دنیای کنونی شمرد. ارزش وجودی یا کمال هستی انسان، در سنجش و مقایسه با موجودات دیگر مشخص می‌گردد و اگر انسانها به کمال واقعی خود در سایه اخلاق و رفتار انسانی رسیدند در آن هنگام است که دارای ارزش شده و از موجودات دیگر برتر و والاتر خواهند بود (۱). ارزش‌های اخلاقی و نهادینه کردن آن از مباحث اصلی در این میان بوده و مباحث اخلاقی به طور پیوسته با فعالیت‌های حرفه‌ای و زندگی روزمره بشر گره خورده‌اند و در همه زمینه‌های حرفه‌ای در حال نهادینه شدن هستند (۲ و ۳). اساساً، هر پست و منصبی در اسلام، عنوان مسئولیت، وظیفه و امانت را در بردارد. پس کسانی که منصبی و مسئولیتی را در جامعه به عهده دارند، باید افرادی امانتدار و صالح باشند و هیچ‌گاه از مسئولیت خود سوء استفاده نمایند یا حقوق دیگران را ضایع نسازند؛ همچنین، آنان باید با ناظر دانستن خداوند متعال بر اعمال خود، از اقدام یا رفتار و گفتاری که باعث رنجش یا بی‌احترامی نسبت به دیگران شود، پرهیز کنند و همیشه خشنودی خداوند و رضایت مردم را مدنظر داشته باشند. در حال حاضر اخلاق در سازمان‌ها به عنوان یک علم، ظهور کرده و در سطح فردی و اجتماعی در چند دهه گذشته توجه بسیاری از محققان را به خود معطوف کرده است به طوری که از آن به عنوان یک چالش دارای اهمیت، در سازمان‌های مختلف در سطح ملی و بین‌المللی نامبرده می‌شود (۴ و ۵). اخلاق شامل ارزش‌هایی است که می‌تواند بر رفتار فردی یا جمعی در جامعه تاثیرگذار باشد (۶). علاوه بر این انصاف، تصمیم‌گیری در ارتباط با درست یا غلط بودن یک موضوع از نظر اخلاقی و برخورد و رفتار مسئولانه نیز در حوزه اخلاق قرار می‌گیرد (۷ و ۸).

قرار داده و زیر بنای توجیه و تشریح استانداردهای معنوی برای رفتار افراد جامعه است. استقرار اخلاقیات در سازمان‌ها نیاز به الزامات، استانداردها و راهنمای اصول معنوی دارد تا در برقرار نمودن ارتباط سازمان با محیط بتوان از آنها الگو برداری نمود (۱۶). نهادینه شدن معرفت و عمل به اخلاق پزشکی بر پایه ارزش‌های اسلامی و انسانی در همه افراد و ارکان نظام سلامت جمهوری اسلامی ایران به منظور استقرار نظام سلامت پاسخگو و احترام همه جانبه به کرامت انسانی، چشم‌انداز برنامه راهبردی اخلاق پزشکی در جمهوری اسلامی ایران تعریف شده است (۱۴). امیر مؤمنان (علیه السلام) در نامه خویش به مالک می‌نویسد: «پس نیکوترین اندوخته خود را کردار شایسته (خوش رفتاری) بدان». یکی از اصول مردم داری که ائمه اطهار (ع) تأکید خاصی بر آن داشتند «حسن خلق» است. خداوند نیز اخلاق نیکوی رسولش را باعث استحکام حکومت و جذب مردم دانسته و می‌فرماید «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْ تُكُونَ فَظًّا غَلِيظَ الْفَلَبِ لَافْتَضُوا مِنْ حَوْلِكَ». از آنجایی که ارباب رجوعان یکسان نبوده و از قشر خاصی نیز نیستند، بلکه از نظر خصایص انسانی و اخلاقی با یکدیگر متفاوتند، به همین لحاظ، کارکنان ادارات نیز نه تنها باید از سعه صدر، حلم و بردباری، عطف و مهربانی و... برخوردار باشند، تا بتوانند با ارباب رجوع برخورد توأم با احترام و عطف و در خور شأن و مقام آنان نمایند، بلکه همواره باید به توقعات قانونی و شرعی‌شان، نیز توجه بنمایند. در بحث کرامت مراجعین در ابتدا نیاز به تعریف دریافت کنندگان خدمات می‌باشد. در سازمان غذا و دارو، گیرندگان خدمت، شرکت‌ها و کارخانجات تولید کنندگان مواد غذایی و آشامیدنی، متقاضیان تاسیس کارخانجات تولید کننده فراورده‌های فوق‌الذکر و مصرف کنندگان فراورده‌ها تعریف شده‌اند (۱۷). رعایت ادب، خوشرویی و حسن برخورد با مراجعین فارغ از وضعیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، مذهبی و نژادی، اولین اولویت در راستای رسیدن به اهداف اصل کرامت مراجعین می‌باشد. با توجه به ضوابط و دستورالعمل‌های ابلاغ شده در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، انعطاف‌پذیری معقول در برابر ارباب رجوع مطابق با ضوابط اهمیت زیادی دارد. پرسنل شاغل در سازمان غذا و دارو و بصورت متناظر در معاونت‌های غذا و دارو تحت پوشش دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، که به کلیه اسناد و اطلاعات شرکت‌ها و افراد دسترسی دارند بهیچ وجه حق افشای مستقیم یا غیرمستقیم اطلاعات ذکر شده در اسناد و مدارک مربوطه را به افراد حقیقی یا حقوقی ندارند. نیاز است نهایت دقت در رازداری و حفظ محرمانگی اطلاعات ارباب رجوع و شرکت‌ها از قبیل فرمولاسیون و نتایج آزمایشات مربوط به سلامت، بهداشت و ایمنی مواد غذایی توسط کارکنان انجام شود و اطلاعات فاش نگردد. از موضوعات بسیار مهم در مبحث کرامت مراجعین، انجام امور ارباب رجوع به شکل موثر و کارآمد در اسرع وقت و نوبت‌دهی عادلانه در ارائه خدمات است لذا توجه به رعایت نظم و آراستگی و وقت شناسی در محل کار در راستای پاسخگویی

مبحث اخلاق حرفه‌ای^۱ به نحوه رفتار شخص در هنگام فعالیت حرفه‌ای می‌پردازد. این حرفه در علوم مختلف و حوزه‌های متفاوتی از قبیل پزشکی، مهندسی، انسانی و هنر مفهوم و معنا یافته و بکار گرفته می‌شود. یکی از این علوم که در رشته‌های پزشکی و مهندسی به آن توجه زیادی شده است علم و صنعت غذا است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که رعایت اخلاقیات بویژه اخلاق حرفه‌ای در بخش‌های مختلف دریافت، تولید، عرضه و بازرسی در راستای ارائه غذای سالم، ایمن و بهداشتی به جامعه نقش مهمی دارد (۹ و ۱۰). در تاریخ بشر، اصول اخلاقی مرتبط با غذا با طیف گسترده‌ای از بحث‌های قدیمی از قبیل محدودیت‌های مذهبی در مصرف غذا تا نگرانی‌های جدید در ارتباط با گرسنگی جهانی و تولید غذاهای اصلاح شده ژنتیکی روبرو بوده است. مواجهه با معضلات همراه با پیامدهای اخلاقی، بخشی جدایی ناپذیر از صنعت غذا بوده و به طور مستقیم یا غیرمستقیم با مسائل اخلاقی متعددی ارتباط دارد (۱۱). تصمیم‌گیری در مورد مصرف غذا از یک طرف بر اساس عوامل مختلفی از جمله ارزش‌های شخصی، اعتقادات مذهبی، آداب و رسوم فرهنگی، خلقیات روان شناختی، ایدئولوژی سیاسی، سبک زندگی، روندها و آگاهی از محیط زیست شکل می‌گیرد (۱۲). از طرف دیگر، تضمین تولید بر مبنای اصول علمی و دسترسی کافی جامعه به غذای سالم و ایمن یکی از ماموریت‌های تعریف شده در سازمان غذا و دارو بعنوان یکی از اهرم‌های اجرایی در بدنه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است (۱۳). جهت دستیابی به اهداف این ماموریت، توجه ویژه‌ای به رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای در بازرسی ناظر بر سلامت، بهداشت و ایمنی مواد غذایی می‌شود. جهت یکسان‌سازی اصول اخلاق حرفه‌ای و استقرار آن، برنامه راهبردی اخلاق پزشکی در جمهوری اسلامی ایران توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به کلیه دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور ابلاغ شده است (۱۴). مسئولیت حرفه‌ای متخصصان صنایع غذایی و بازرسی کنترل سلامت، بهداشت و ایمنی مواد غذایی، ارائه اطلاعات کامل و دقیق در مورد غذاهایی است که در سطح عرضه توزیع می‌شوند (۱۵). براساس برنامه راهبردی اخلاق پزشکی، اخلاق حرفه‌ای در نظام اداری باید هویت اسلامی داشته و سبب ارتقا سلامت در جامعه شود. در این برنامه به پیاده‌سازی هشت اصل اخلاقی شامل احترام به کرامت مراجعین، سودرسانی، ضرر نرساندن، عدالت، همدلی، تعالی شغلی، درستکاری و همکاری اشاره شده است (۱۴). هدف از پژوهش حاضر، معرفی نحوه استقرار اصول اخلاقی در سازمان غذا و دارو وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با رویکرد دستیابی جامعه به غذای سالم و ایمن است.

اصل اول: کرامت مراجعین

اخلاق شامل مسئولیت‌پذیری در برابر حقوق افراد است که در مبحث کرامت مراجعین به آن توجه می‌گردد. اخلاقیات شاخه‌ای از مطالعاتی است که رفتار و کنش آدمی را مورد بررسی

¹ -Professional Ethics

فاضلاب، کشاورزی و دامپزشکی جهت ایجاد سرعت در خدمات رسانی و پرهیز از موازی کاری، تعامل سازنده و موثر برقرار است. در این میان مشتریان و مصرف کنندگان با ارسال بازخورد و شکایات، در رسیدن به اهداف این اصل کمک می‌نمایند (۱۴). پیگیری کلیه موارد ذکر شده در این قسمت منجر به آن می‌شود که کارخانجات تولید کننده فراورده‌های غذایی با در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی نه تنها عضو مفیدی از جامعه خود خواهند شد، بلکه توان رقابت و رشد در آنها نیز افزایش خواهد یافت (۱۸).

اصل سوم: ضرر رساندن

این بخش با هدف عدم آسیب‌رسانی به سلامتی مصرف کنندگان مواد غذایی طراحی شده است. در این راستا در سازمان غذا و دارو، کلیه کارشناسان باید از ضرر رساندن به خود، محیط زیست و جامعه اجتناب نمایند. در آیه ۲۳۱ سوره بقره در قرآن مجید، انسان‌ها از زیان رساندن به دیگران نهی می‌شوند «وَلَا تُسْكُوهُنَّ ضَرَارًا». لذا ضروری است از مظاهر فساد اداری همچون توصیه، تبعیض، تشریفات زائد اداری، سوء استفاده از موقعیت اداری پرهیز شود. در واقع ارتباط کارشناسان با مسئولین فنی و مدیران عامل کارخانجات فراورده‌های غذایی باید به صورتی باشد که به سلامت غذا آسیب رسانده نشود و استقلال و تعهدات حرفه‌ای نیز تحت تاثیر قرار نگیرد. کارکنان نباید نسبت به شرکت و یا ارباب رجوع خاص داشته و هر گونه تاثیر پذیری از بد اخلاقی و کردار نامناسب ارباب رجوع در عملکرد خود را داشته باشند. جلوگیری از اسراف و اعمال هزینه‌های اضافی به سازمان و مراجعین از دیگر اموری است که در اصل ضرر رساندن پیگیری می‌شود. دقت در بررسی اعطای مجوزهای بهداشتی از نظر فرمولاسیون و برجسب گذاری در مواد غذایی و تطابق آن با استانداردهای ملی یکی از وظایف مهم کارکنان در سازمان غذا و دارو جهت ارائه غذای سالم به جامعه است. در صورت مشاهده هر گونه تخلف اداری و عدم توانایی پرسنل در ارائه خدمات تعریف شده، معرفی آنها به مراجع ذیصلاح جهت پیگیری و بررسی‌های لازم انجام می‌شود (۱۴).

اصل چهارم: عدالت

عدالت، امر نیکو و پسندیده‌ای است که دین آن را محترم و ارزشمند داشته و هدف ارسال پیامبران و ائمه اطهار را تحقق عدالت و قسط در جامعه می‌داند. خداوند در قرآن، یکی از اهداف والای پیامبران الهی را برقراری قسط و عدل در جامعه، معرفی فرموده است: «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ». امیر مؤمنان (ع) به مالک می‌فرماید: «انصاف را در رابطه با خدا و مردم و در مورد خود و نزدیکان، رعایت کن که اگر چنین نباشی، ستم کرده‌ای». همچنین در آیه ۸ سوره مائده «أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نِ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ» ذکر شده است «ای

سریع به مراجعین حائز اهمیت است. جهت پایش در امر پاسخگویی مطلوب، نظر سنجی از مراجعین در مورد نحوه ارائه خدمات و میزان رضایت آنها در سازمان غذا و دارو تعریف شده است (۱۴). در راستای سرعت بخشیدن به امور ارباب رجوع برقراری نظم ضروری است. امیر مؤمنان (ع) می‌فرماید: «به شما دو تن «حسن و حسین» سفارش می‌کنم که تقوا پیشه سازید و به کارهای خود نظم دهید». اسلام با تشویق به نظم در امور زندگی، مسلمانان را به سرعت بخشیدن در رسیدن به هدف خویش تشویق کرده است. به طور کلی، دینداری با بی نظمی تضاد دارد. عنصر «نظم»، جامعه را به صورت یک سیستم با اجزای به هم مرتبط، سازمان می‌دهد و حیطة وظایف هر عنصر را معین می‌کند. اگر نظم و انضباط در هر اجتماعی بر تمام افراد و نیز مؤسسات آن حاکم باشد، آرامش و امنیت و رضایت‌مندی تمام مردم را به دنبال خواهد داشت. از این رو برای برقراری نظم در جامعه، باید همه کارکنان در ادارات و سازمانها به این مقوله، توجه لازم را مبذول دارند و چنان نباشد زمانی که ارباب رجوع به آنها مراجعه می‌کند، مشغول کارهای شخصی خود یا کارهایی که مربوط به آنها نیست باشند. چنین وضعیتی بی‌گمان ارباب رجوع را خسته و سرگردان کرده و موجبات نارضایتی آنان را فراهم می‌آورد. بلکه آنان باید در کارهای خویش نظم را رعایت کنند و زمان فعالیت خود در اداره را فقط به مردم و ارباب رجوع اختصاص دهند؛ چرا که برای برقراری نظم و آرامش در جامعه، باید از مؤسسات شروع کرد و برقراری نظم در همین ارگانها در کشور، باعث آرامش روانی کل جامعه شده و عدم رعایت آن، امنیت روانی و آرامش فردی را مختل می‌سازد.

اصل دوم: سود رسانی

یکی از اهداف اصلی ایجاد یک کارخانه تولید کننده مواد غذایی به دست آوردن سود است و حصول سود برای بقای یک شرکت یا واحد تولیدی بدلیل بازگشت سرمایه بسیار ضروری است و بقای تولیدکنندگان را تضمین و تامین می‌کند. اما چه بسیار مواردی که برخی تولیدکنندگان جهت رسیدن به حداکثر سود، به مصرف کنندگان، کارکنان و محیط ضرر رسانده و آن‌ها را دچار مخاطره می‌کنند (۱۱). بهمین دلیل در سازمان نظارتی غذا و دارو هدف اصلی در ارائه خدمات با توجه به استانداردها و الزامات کشوری تعریف شده است لذا بهینه‌سازی روش‌های تولید و ارائه محصولات غذایی با کیفیت در سرلوحه کاری قرار دارد. بازرسی، پایش و نظارت مستمر و مداوم بر کیفیت فراورده‌های غذایی نقش مهمی در ارتقا و تضمین سلامت دارد که توسط بازرسی ارزیابی و پیگیری می‌شود. لذا تلاش جهت بهینه‌سازی روش‌های تولید و آزمون، ارائه مشاوره در چهارچوب قوانین به عنوان یک اصل اساسی حرفه‌ای و فنی تعریف شده است و جهت دستیابی به این هدف، ارتباط موثری بین مسئولین فنی کارخانجات تولید کننده فراورده‌های غذایی و کارشناسان سازمان غذا و دارو برقرار است. از طرف دیگر با سایر سازمانها و ارگان‌های ذیربط مانند سازمان‌های صنعت، معدن و تجارت، محیط زیست، آب و

تفاوت بوده و نسبت به رشد و ارتقای علمی و کیفی خود نیاز است فعال باشند (۱۴).

اصل ششم: تعالی شغلی

اساساً، حکومت‌ها زمانی از استحکام بیشتری برخوردار خواهند بود که در بخش قانون‌گذاری و اجرا، افراد متخصص و مجرب، حضور داشته باشند. در واگذاری کارها، علاوه بر تعهد و ایمان، داشتن دانش و تخصص نیز شرط است؛ چرا که اگر کسی بدون آگاهی و تخصص، اقدام به انجام کاری کند، نه تنها عملش، سبب بازدهی نخواهد شد، چه بسا موجب کاستی و آسیب‌رسانی نیز بشود. از دیدگاه امیر مؤمنان (ع) نیز ارزش هر کس به توانایی انجام اموری است که به او محول می‌شود: «ارزش هر کس همسنگ کاری است که انجام آن را به نیکویی تواند». بر همین اساس، آن حضرت (ع) به مالک، سفارش می‌کند تا در انتخاب کارگزاران خود، از متخصصان و افراد با تجربه استفاده کند: «در کارهای کارگزارانت، اندیشه کن... و افراد با تجربه و با حیا را از میان آنان برگزین». بنابراین، کسانی که در ادارات خدمت می‌کنند، باید نسبت به کار خود، آگاهی و تخصص داشته باشند و زمانی که ارباب رجوع، برای امور خود به آنها مراجعه می‌کند، بدانند چه کنند و چه وظیفه‌ای بر عهده‌شان است تا بدین سان، رضایت ارباب رجوع را فراهم کنند.

به‌همین منظور کارکنان سازمان غذا و دارو باید فعالانه در به‌روزرسانی و کاربرد دانش روز و مهارت‌های آن تلاش کنند تا بتوانند صلاحیت حرفه‌ای خود را حفظ کنند. علاوه بر این نیاز است اطلاع‌رسانی لازم در خصوص قوانین، مقررات، بیانیه‌ها، کدهای اخلاقی و حرفه‌ای به کارکنان انجام شود. ایجاد حس مسئولیت‌پذیری و انجام دقیق امور محوله با استفاده از عوامل انگیزشی و رقابتی، مستندسازی روش‌های انجام فرایندها و وظایف محوله، ارتقا دانش و مهارت کارشناسان در زمینه فعالیت حرفه‌ای از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی، پژوهشی و ارزیابی کارکنان و بررسی موارد ضعف در عملکرد و کمک به رفع نمودن آنها از جمله مواردی است که در رسیدن به اصل تعالی شغلی مورد توجه است (۱۴).

اصل هفتم: درستکاری

ظرف وجود کارمندان ادارات و سازمانها در هیچ حالی نباید از صبر و درستکاری، تهی باشد؛ چرا که قشرهای زیادی از مردم، همه روزه با انواع رفتارهای متفاوت به آنان مراجعه نموده و اگر با کوچک‌ترین برخورد نادرستی از طرف ارباب رجوع، خود نیز برخورد نامعقول و غیر اخلاقی کنند، نه تنها موجبات سخط الهی را فراهم می‌آورند، بلکه کسانی نیز که در این میان بی‌تقصیر هستند، مورد اهانت و بی‌احترامی قرار می‌گیرند؛ در نتیجه با این اعمال خود، مردم را به نظام اسلامی، بدبین می‌کنند. آنان با ایمان داشتن به وعده‌های الهی که «أُولَئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بَمَا صَبَرُوا» باید صبر و درستکاری را سرلوحه اعمال خویش قرار دهند. با توجه به وظایف تعریف شده برای پرسنل سازمان غذا و

کسانی که ایمان آورده‌اید، همواره برای خدا قیام کنید و از روی عدل و عدالت گواهی دهید. کینه و دشمنی با گروهی شما را به ترک عدالت وادار نسازد. عدالت کنید که به پرهیزگاری نزدیکتر است و از خدا برسید که خدا از اعمال شما کاملاً آگاه است». لذا خدمت‌کنندگان در سازمانها و مؤسسات، باید با کمال عدل و انصاف با ارباب رجوع، برخورد کنند و هیچ‌گاه نباید با گرفتن رشوه یا به صرف آشنایی با طرف مقابل، از مقام خطیر خود، سوء استفاده کرده و حق دیگران را زیر پا بگذارند؛ چه آنکه در آخرت در پیشگاه خداوند، شرمنده خواهند بود. کارکنان شاغل در سازمان غذا و دارو باید باید با کارکردی منصفانه و عادلانه به ارتقا سلامت جامعه کمک کنند و بالاترین استانداردهای خدمات را در نظر داشته باشند. توزیع مناسب و عادلانه منابع سلامت در میان گیرندگان خدمت به همراه شناسایی محدودیت‌های منابع اهمیت زیادی دارد و نباید به صورتی باشد که مسئولیت اخلاقی کارکنان را خدشه دار کند. وضعیت اجتماعی، اقتصادی، اعتقادات مذهبی، سیاسی و ارتباطات خانوادگی ارباب رجوع در تصمیم‌گیری‌ها نباید تاثیر گذار باشد و برخورد یکسانی با تخلفات انجام شده توسط تولیدکنندگان و مسئولین فنی صورت پذیرد. از دیگر اهدافی که در اصل عدالت مطرح است راهنمایی بی‌طرفانه ارباب رجوع جهت رسیدن به نتیجه مطلوب در اسرع وقت است. همچنین در خصوص محصولات غیر مجاز/نامنتطب غذایی از طرق مختلف مانند رسانه‌های ملی و فضاهای مجازی اطلاع‌رسانی سریع و لازم به عموم مردم پیگیری می‌شود. فرهنگ‌سازی و افزایش سطح آگاهی عموم مردم در خصوص موضوعات مرتبط با غذا نظیر برچسب‌گذاری، محصولات تراریخته، برچسب سلامت و اصالت کالا و... از دیگر اقداماتی است که در اصل عدالت به آن توجه می‌شود (۱۴ و ۱۹).

اصل پنجم: همدلی

دین شامل هر عبادت و عمل صالح است. بر همین اساس، خداوند در سوره زمر، پیامبرش را به اخلاص در دین، فرمان می‌دهد: «أَنَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ». اصولاً، کسی که دارای خلوص نیت و همدلی است، همه اعمال و گفتار و رفتار را فقط از روی اخلاص و برای رضای خدا انجام می‌دهد. بنابراین، مخلصین هدف از خدمت به مردم و جامعه اسلامی را خشنودی خداوند قرار می‌دهند. در نتیجه کار و وظیفه شان، ارزش معنوی به خود می‌گیرد؛ چرا که زیبایی عمل به ارزش معنوی آن است و ارزش معنوی نیز در گرو اطاعت خدا و کار را به خاطر رضای او انجام می‌دهد. کلیه کارکنان نیاز است وظایف خود را توأم با احترام و شفقت ارایه نموده و نهایت همدلی، همکاری، خلوص نیت و صداقت با ارباب رجوع در چهارچوب ضوابط و قوانین را داشته باشند. احترام متقابل و تعامل با سایر همکاران جهت ایجاد روحیه و فضای مثبت در محیط کار در دستیابی به اهداف همدلی حائز اهمیت است و کارکنان نباید نسبت به مشکلات و مسایل مرتبط با همکاران بی

کارکنان تعریف و رعایت گردد. سازمان غذا و دارو از طریق ارائه خدمات با کیفیت و به کارگیری رویه‌های حرفه‌ای مناسب و روش‌های استاندارد ملی و بین‌المللی و به منظور ایجاد یک سیستم مدیریتی صحیح، تعهد به برآورده کردن انتظارات معقول مشتریان و الزامات قانونی، فراهم کردن استقلال، بی‌طرفی و راستی، پایبندی و اجرای اصول اخلاقی را سرلوحه عملکرد اخلاق حرفه‌ای خود قرار داده است. در نتیجه دستیابی به هشت اصل تعریف شده در برنامه راهبردی اخلاق پزشکی شامل احترام به کرامت مراجعین، سودرسانی، ضرر نرساندن، عدالت، همدلی، تعالی شغلی، درستکاری و همکاری تسهیل می‌شود. پایبندی به اجرای اصول و کدهای اخلاقی توسط کارکنان شرایطی را ایجاد می‌کند که دسترسی جامعه به غذای سالم، بهداشتی و ایمن مهیا شده و سلامت جامعه تضمین و ارتقا یابد.

References

1. Aminbeidokhti A, Mardani E. Relationship between mental health and professional ethics among nursing staff. 2015; 9(31): 49-73.
2. Zabani Shadabad M, Hassani M, Ghasemzadeh Alishahi M. The role of professional ethics in individual and organizational outcomes. Medical Ethics Journal. 2017; 11(40): 53-62.
3. Valentine S, Hollingworth D, Francis CA. Quality-Related HR Practices, Organizational Ethics, and Positive Work Attitudes: Implications for HRD. 2013; 24(4): 493-523.
4. Svensson G, Wood G. Codes of ethics best practice in the Swedish public sector: A PUBSEC-scale. The International Journal of Public Sector Management. 2004; 17(2): 178-195.
5. Cardy RL, Selvarajan TT. Assessing ethical behavior: the impact of outcomes on judgment bias. Journal of Managerial Psychology. 2006; 1.
6. Esmaeili A, Abbasi M. Excellence of organizational ethics in the realm of health system. Bioethics Journal. 2012; 2(4): 11-38.
7. Orme G, Ashton C. Ethics – a foundation competency. Industrial and Commercial Training. 2003; 35(5): 184-190.

دارو در این بخش، استقلال حرفه‌ای در چهارچوب ضوابط و مقررات، قضاوت صحیح و درستکاری باید محفوظ باقی بماند. ارتباط منطقی و در محدوده فعالیت‌های کاری با مراجعین برقرار باشد و از هر گونه پیشنهادی که منجر به متمایل شدن به سمت و سویی خاص در تصمیم‌گیری‌ها می‌شود مانند دریافت هدایای نقدی و غیر نقدی یا هرگونه امتیاز از ارباب رجوع در قبال تسهیل یا تسریع امور اجتناب شود (۱۴). همچنین کارکنان سازمان غذا و دارو بر صحت هرگونه تبلیغاتی که در خصوص مواد غذایی از طریق رسانه‌ها، فضای مجازی، پوستر و پمفلت‌های آموزشی انجام می‌شود نظارت می‌کنند. تبلیغات از طریق روش‌های متناسب و سازگار با تعهدات حرفه‌ای که بیان‌کننده تسهیل در ارائه خدمات بوده انجام می‌شود و نحوه تبلیغات باید به صورتی باشد که جامعه در ارتباط با صحت و دقت اطمینان کامل داشته باشد و از هرگونه ادعای غیرقابل اثبات که منجر به سوء استفاده یا فریب اذهان عمومی می‌شود جلوگیری گردد (۱۴). علاوه بر این، کارخانجات تولیدکننده فرآورده‌های غذایی باید به شکایات و انتقادات در ارتباط با محصولات تولیدی، با صداقت، گشاده‌رویی و مودبانه پاسخ دهند و متعهد به ارائه اطلاعات درست و بدون هرگونه سوءگیری به مصرف‌کنندگان مواد غذایی باشند.

اصل هشتم: همکاری

امام علی (ع) در خطبه ۲۱۶ نهج البلاغه اشاره می‌فرماید «من واجب حقوق الله علی العباد النصیحة بمبلغ جهدهم والتعاون علی إقامة الحق بینهم» از حقوق واجب خدا بر بندگانش، خیرخواهی به اندازه توان، و یاری کردن یکدیگر برای برپایی حق در میان خود است. تعاون در لغت به معنای یکدیگر را یاری کردن و همیاری و همکاری نمودن است. اساس یک اجتماع مدنی تعاون، همکاری و مبادله منافع است. لذا با توجه به این تعریف در سازمان غذا و دارو به مهارت‌ها و شایستگی‌های سایر ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی احترام گذاشته و با آنها در جهت بهینه‌سازی ارائه خدمات سلامت همکاری لازم را داشته باشند. از طرفی دیگر تعامل با سایر همکاران در محیط کار، همکاری با سایر سیستم‌های نظارتی و مراکز ذیربط به منظور تسریع و تسهیل امور و احترام به شایستگی‌ها و توانایی‌های سایر سازمان‌ها جهت رسیدن به مجموعه اهداف آخرین اصل یعنی "همکاری" رعایت می‌شود (۱۴).

نتیجه‌گیری

پیاده‌سازی اصول اخلاقی به ویژه اخلاق حرفه‌ای یکی از مأموریت‌های اصلی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است. در حال حاضر یکی از عمده‌ترین دغدغه‌های مدیران کارآمد در سطوح مختلف جهت ایجاد بسترهای مناسب برای عوامل انسانی شاغل، استقرار اخلاق حرفه‌ای است تا آنها با حس مسئولیت و تعهد کامل به مسائل جامعه و حرفه خود بپردازند. در این راستا نیاز است اصول اخلاقی حاکم بر شغل و حرفه

emphasizing the regulation no. 80 of the Supreme Council of Insurance. *Journal Encyclopedia of Economic Law*. 2017; 24(11): 107-131.

19. Unknown. Food. Available at <https://fda.gov.ir>. Access 9th March 2021.

20. 18-Noemani Seighalan, Khamesh A, Torabi T. Formulation of research and development strategy in power plant equipment's manufacturing industries. *Journal of Energy Management and Technology*. 2021; 5(2): 32-44.

21. 19- Unknown. Education. Available at <https://fdo.mui.ac.ir/amoozeshi>. Access 9th March 2021.

9. Bouzarjomehri F, Mansourian M, Herandi Y, Bouzarjomehri H. Academics' adherence to professional Ethics in Shahid Sadoughi University of Medical Science: Students'viewpoint. *Journal of Medical Education and Development*. 2013; 8(3): 44-52.

10. Arasteh A, Jahed H. Observing Ethics in Universities and Higher Education Centers: An alternative for improving behaviors. *Science Cultivation*. 2011; 2: 31-37.

11. Brom FWA. Food, consumer concerns, and trust: Food ethics for a globalizing market. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*. 2000; 12: 127-139.

12. Early R. Food ethics: a decision-making tool for the food industry? *International Journal of Food Science and Technology*. 2002; 37: 339-349.

13. 12. Asp EH. Factors affecting food decisions made by individual consumers. *Food Policy*; 1999; 24(2-3): 287-294.

14. Ebdali H, Sami M, Bahreini N, Esfandiari Z. Knowledge, attitudes and self-reported practices of food technical assistants toward hazard analysis critical control point in Isfahan, Iran. *Nutrition and Food Science*. 2021; 51(2): 375-386.

15. Islamic Republic of Iran, Ministry of Health and Medical Education Supreme Council of Medical Ethics. The Second National Strategic Plan of Medical Ethics

16. In the Islamic Republic of Iran. 2017.

17. Zarei D, Vazifeh Doost H, Miraei VR. Modeling of food packaging characteristics and its effect on decision making regarding with ethics rules. *Researches in ethics*. 2019; 9(2): 235-246.

18. Khodabakhshi A, Azimi Y. Economic analysis of civil liability insurance of employer for employees